

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเลือกคู่ครอง เป็นกระบวนการสำคัญขั้นหนึ่งในวงจรชีวิตของปัจเจกบุคคล และมีผลกระทบไปถึงระบบสังคมเป็นส่วนรวม เพราะในฐานะที่ปัจเจกบุคคลเป็นสมาชิกของสังคม เมื่อทัศนใจเลือกใครเป็นคู่ครอง จะครอบคลุมไปถึงการเลือกบุคคลเข้าร่วมเครือญาติ ร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มสังคมที่ตนสังกัด ตลอดจนมีผลต่อการรับหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือบูรณาการรวมหน่วยวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน แล้วถ่ายทอดไปยังรุ่นลูกหลาน ในบางสังคมจึงให้ความสำคัญแก่การเลือกคู่ครองไว้มากจนถึงกับจัดตั้งหน่วยงานขึ้นทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ที่กำลังจะแต่งงาน เพื่อให้สามารถเลือกคู่ครองได้เหมาะสมกับตนและอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่นสงบสุข ซึ่งนอกจากจะเป็นการป้องกันหรือช่วยลดปัญหาสังคมที่มีสาเหตุมาจากความไม่สงบสุขในครอบครัวแล้ว ยังเท่ากับเป็นการวางรากฐานที่เป็นนิ่มนวลมั่นคงให้แก่สังคมนั้น ๆ อีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ เพราะหากปัจเจกบุคคลสามารถเลือกแต่งงานกับบุคคลที่เหมาะสมกับตนในทุก ๆ ด้านแล้ว โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสย่อมมีมากและเมื่อมีบุตร ทำให้การอยู่ร่วมกันเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัว เด็กที่เจริญเติบโตในครอบครัวแบบนี้จะมีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวแตกแยก หรือพ่อแม่ไม่ลงรอยกัน เด็กจะมีความรู้สึกเชื่อมั่นในตัวเอง พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นไม่กลายเป็นเด็กมีปัญหาหรือสร้างปัญหาให้สังคม เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ก็จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เป็นกำลังในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงสืบต่อไป

เมื่อการเลือกคู่ครอง มิใช่เป็นเพียงเรื่องส่วนตัวเฉพาะบุคคลสองคนที่เลือกซึ่งกันและกันเป็นคู่ครอง แต่ยังมีผลกระทบไปถึงสังคมในระดับต่าง ๆ นับตั้งแต่ครอบครัวที่บุคคลนั้นถือกำเนิด

รวมถึงเครือญาติ, กลุ่มเพื่อน ตลอดจนกลุ่มสังคมอื่น ๆ ที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วย จึงทำให้การตัดสินใจเลือกใครเป็นคู่ครอง มีอาจจะทำได้ตามอำเภอใจเพียงลำพังตนเองได้ มักต้องมีอิทธิพลของกลุ่มสังคมต่าง ๆ เข้าแทรกแซง ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งอยู่เสมอ การแทรกแซงดังกล่าวอาจออกมาในรูปของ การกำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นผู้มีอำนาจในการเลือกคู่ครองให้ปัจเจกบุคคล เช่น กำหนดให้พ่อ, แม่, ญาติฝ่ายพ่อหรือแม่, พี่ชายคนโต หรือ หัวหน้าปกครอง เป็นต้น เป็นผู้ที่มีอำนาจจัดหาคู่ครองให้ หรืออาจมีการกำหนดตัวผู้ที่จะมาเป็นคู่ครองไว้ล่วงหน้าว่า จะต้องแต่งงานกับบุคคลต่อไปนี้เท่านั้น เช่น ลูกของพี่ชายหรือน้องชายของแม่, พี่หรือน้องของตนเอง, ภรรยาของพี่ชายหรือน้องชายเมื่อพี่ชายหรือน้องชายเสียชีวิตลง เป็นต้น

ในสังคมสมัยใหม่ แม้จะให้สิทธิในการเลือกคู่ครองแก่ปัจเจกบุคคล แต่ก็มี การควบคุมอยู่หลาย ๆ โดยใช้วัฒนธรรม ซึ่งอาจออกมาในรูปค่านิยม กฎหมาย ธรรมเนียมประเพณี และอื่น ๆ เป็นกรอบช่วยสำหรับให้ปัจเจกบุคคลเลือกใครเป็นคู่ครอง เช่น สังคมทั่วไปมักนิยมให้เลือกแต่งงานภายในชั้นสังคมเดียวกัน หากใครฝ่าฝืน แม้ไม่ถูกลงโทษรุนแรงทางกาย แต่ก็มีมีการลงโทษกันทางจิตใจ เช่น อาจถูกสมาชิกอื่นในชุมชนินทา กล่าวหาว่าไม่ยอมคบค้าสมาคมด้วย หรือปฏิบัติต่อบุคคลนั้นคล้ายกับมีไร้เป็นสมาชิกสังคมเดียวกัน เป็นต้น นอกจากนี้ในด้านของปัจเจกบุคคลเองก็อาจเกิดความรู้สึกมีปมค้อย อาย ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง กลายเป็นคนเก็บตัว หลีกเลี้ยงการติดต่อกับบุคคลอื่นในกลุ่มสังคมของตน และในที่สุดอาจทำให้ชีวิตแต่งงานประสบปัญหายุ่งยาก หรือไม่สงบสุขขึ้นได้

นอกจากสังคมจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดขอบเขตของผู้ที่อาจได้รับเลือกเป็นคู่ครองแล้ว ยังได้วางกฎเกณฑ์ห้ามการแต่งงานกับบุคคลบางประเภทอีกด้วย โดยเฉพาะการห้ามมีเพศสัมพันธ์หรือแต่งงานกับผู้ที่สืบสายโลหิตเดียวกันโดยตรงขึ้นไป หรือลงมา (Incest taboo) เช่น ห้ามพ่อแม่สมรสกับลูก พี่สมรสกับน้องร่วมมิตามารดา บางสังคมห้ามไปถึงการสมรสระหว่างลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย กับหลาน, ลูกพี่ลูกน้องในสายขนาน (Parallel cousin) เช่นลูกพี่ชายสมรสกับลูกน้องชาย หรือลูกพี่สาวกับลูกน้องสาว และมีบางสังคม เช่น จีน ห้ามการแต่งงานระหว่างบุคคลที่มีเชื้อเดียวกัน แม้จะสืบสาวไม่ไคว่่า เป็นญาติกันหรือไม่ก็ตาม

อย่างไรก็ดี ข้อห้ามการแต่งงานระหว่างญาติสายโลหิตเดียวกันนี้ หากได้ใช้บังคับกับบุคคลทุกคนในสังคมไทยไม่มีข้อยกเว้นไม่ว่าในสังคมผู้ชั้นสูง หรือในราชวงศ์สมัยโบราณบางสังคม เช่น อะเซมเต (Azande), กาสุซา (Galusa), ฮาวาย, อินคา, และอียิปต์ นิยมให้พ่อลูก หรือ พี่น้อง แต่งงานกัน นอกจากนั้นยังมีหลักฐานยืนยันว่า ครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์อียิปต์ คนธรรมดา ก็นิยมแต่งงานกันระหว่างพี่น้อง ส่วนอะเซมเต นิยมแต่งงานกันระหว่างพ่อลูก จุดมุ่งหมายก็เพื่อเป็นการรักษาความมั่นคงและทรัพย์สินภายในกลุ่มครอบครัวของตนเอาไว้¹

สำหรับสังคมไทยปัจจุบัน ก็มีการจำกัดขอบเขตการเลือกคู่ครองของบุคคลไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว โดยกำหนดเงื่อนไขไว้หลายมาตรา เช่น ชายหญิงจะสมรสกันได้ต้องมีอายุ 17 ปี บริบูรณ์แล้ว เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้สมรสก่อนนั้นได้ (มาตรา 1448), กำหนดห้ามการสมรสระหว่างชายหรือหญิงที่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ (มาตรา 1449), ญาติสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป หรือลงมา หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา (ม. 1450), ผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม (ม. 1451) และยังห้ามบุคคลที่มีคู่สมรสอยู่แล้วไปสมรสกับบุคคลอื่น (ม. 1452) อีกด้วย

ข้อห้ามการสมรสระหว่างญาติสายโลหิตดังกล่าวข้างต้น หากผู้ใดฝ่าฝืน กฎหมายถือว่า การสมรสนั้นเป็นโมฆะ (ม. 1496) ไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา (ม. 1498) แต่ถือเป็นกฎหมายลักษณะผิวเมียนกุงศรีอยุธยา ซึ่งสมเด็จพระรามาธิบดีโปรดให้ตราขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1904² กำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนไว้รุนแรงมาก กล่าวคือ ถ้าหลายมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา ลุง ตา ปู่ อา น้า พี่ของตน ต้องถูกตีทรวนไล่ช้อคา เอาน้ำหมึกสักหน้าทั้งหญิงและชาย ไซ้เชือกหนึ่งผูกคอพาประจานรอบตลาด เอาขันชาหยั่งยิงด้วยลูกสั้นโคก ตักด้วยลวดหนึ่งคนละ 25, 50 ที

¹ Hyman Rodman, "Mate Selection: Incest Taboos, Homogamy, and Mixed Marriages," in Marriage, Family, and Society, ed. Hyman Rodman (New York: Random House, 1965), p. 49.

² เทพชู ทัมทอง, "สยามเมื่อวันวาน", ไทยรัฐ (4 กันยายน 2521) : 6, 11.

จากนั้นจะถูกสอยแพเนรเทศออกนอกเมือง มีให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่คนทั่วไป ถ้าผู้กระทำผิดเป็นพ่อ
แม่ พี่น้อง ยาย หลานหรือลูก นำ หลาน^{นั้น} ก็ต้องถูกสอยแพในทะเล นอกจากนั้นกฎหมายยังเอาโทษ
แก่พ่อแม่พี่น้อง ที่รู้ว่าลูกหลานของตนทำผิด แต่มีใ้ควากสาวอีกควย เหตุที่มีการลงโทษกันอย่างรุนแรง
ก็เพราะสมัยก่อนถือกันว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นเรื่องอุบาทว์จัญไร ทำให้ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดู
กาล เป็นที่เคียดแค้นแก่ประชาชนทั่วไป

แม้ปัจจุบัน การสมรสระหว่างญาติสืบสายโลหิตโดยตรง หรือ พี่น้องร่วมบิดามารดาจะไม่
มีบทลงโทษทางอาญา แต่ในสังคมไทย ก็ยังถือว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นเรื่องผิดศีล น่ารังเกียจหาก
ใครละเมิด ก็มักถูกคิดนินทา ถูกดูแคลน อย่างไรก็ตามการละเมิดข้อห้ามนี้ยังคงเกิดขึ้นให้เห็นอยู่
ประปราย เพราะเรื่องเช่นนั้นเป็นการกำหนดโดยวัฒนธรรม หรือค่านิยมของแต่ละสังคม มากกว่า
จะเป็นเรื่องที่รับรู้กันโดยสัญชาตญาณ หรือธรรมชาติ ในทางสังคมวิทยาได้ลงความเห็นว่ ข้อห้าม
มีเพศสัมพันธ์ระหว่างญาติสืบสายโลหิตโดยตรงนี้ มีประโยชน์สำคัญในทางกำจัดความอิจฉาริษยาซึ่งกัน
ซึ่งกันทางเพศภายในครอบครัวเดียว นอกจากนั้นยังทำให้ขยายกลุ่มเครือญาติออกไปได้กว้างขวาง
ขึ้น และยังเป็นการลดความรู้สึกเกี่ยวกับชาติพันธุ์นิยมในกลุ่มครอบครัวของตนลง โดยให้ความสนใจ
บุคคลในครอบครัวอื่นเพิ่มขึ้น มีการเชื่อมสัมพันธ์กันระหว่างครอบครัวต่าง ๆ ด้วยการทำงาน ทำให้
เกิดความเป็นปึกแผ่นมั่นคงภายในชุมชนขนาดใหญ่ และช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนความคิด เทคนิคใหม่ ๆ
ที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน¹ ฉะนั้นข้อห้ามในเรื่องนี้จึงมีส่วนให้ประโยชน์ทั้งแก่ครอบครัวและชุมชน

จะเห็นได้ว่า ปัญหาการเลือกใครเป็นคู่ครองนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของปัจเจก
บุคคลและต่อความสงบเรียบร้อย มั่นคง ของสังคม นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาหลายรุ่นหลายสมัย
จึงให้ความสนใจ พยายามหาคำตอบในเรื่องนี้กันมาก จนกระทั่งกลายมาเป็นหัวข้อวิจัยแบบวิทยา-
ศาสตร์เมื่อไม่ถึงศตวรรษนี้เอง ทฤษฎีนักจิตวิทยาเสนอนั้น จะให้ความสำคัญแก่กายภาพและคุณลักษณะ

¹ Hyman Rodman, "Mate Selection: Incest Taboos, Homogamy, and Mixed Marriages," in Marriage, Family, and Society, p. 50.

สำคัญทางจิตวิทยาของปัจเจกบุคคล ส่วนนักสังคมวิทยาจะเพ่งเล็งถึงปัจจัยภายนอกของปัจเจกบุคคล เป็นส่วนใหญ่ โดยเน้นถึงพื้นเพทางชาติพันธุ์ ความใกล้ชิดทางถิ่นที่อยู่อาศัย เชื้อชาติ ศาสนา สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม และคุณสมบัติทั่ว ๆ ไปทางสังคม¹

ในสังคมไทย แม้จะมีผู้ให้ความสนใจศึกษาเรื่องนี้กันบ้าง แต่ผลงานส่วนใหญ่เท่าที่รวบรวมได้ มักให้ความสำคัญในเรื่องอำนาจการตัดสินใจเลือกคู่ครองอยู่ที่ใครมากกว่า ถึงจะมีการสนใจหาคำตอบในเรื่อง ใครเลือกใครเป็นคู่ครอง แต่ประชากรที่มุ่งศึกษา มักเป็นกลุ่มนิสิตนักศึกษาหรือนักเรียน มากกว่าจะเป็นกลุ่มที่อยู่ในสถานะพร้อมที่จะแต่งงาน หรือแต่งงานแล้ว คำตอบที่ได้จึงออกมาในรูปอคติมากกว่าจะเป็นข้อเท็จจริง ฉะนั้นการวิจัยที่จะทำต่อไปนี้ จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาหาคำตอบในเรื่องนี้ จากกลุ่มที่แต่งงานแล้ว เพื่อต้องการทราบว่าการเลือกใครเป็นคู่ครองเท่าที่เกิเกิดขึ้นแล้วจริง ๆ นั้น ผู้เลือกได้ไขปัจจัยอะไรเป็นเกณฑ์ในการเลือก และการตัดสินใจนั้นกระทำโดยลำพังตนเอง หรือมีอิทธิพลของกลุ่มสังคมอื่น เช่น พ่อแม่พี่น้อง เพื่อน แม่สื่อ เป็นต้น เข้ามามีส่วนรวมในกระบวนการตัดสินใจด้วย

ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

โดยเหตุที่การวิจัยนี้ กระทำขึ้นเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรการศึกษาชั้นปริญญาโทบัณฑิต มีระยะเวลา หุ่น และแรงงานจำกัด จึงจำเป็นต้องจำกัดกลุ่มประชากรให้เล็กลง โดยการเลือกศึกษาเฉพาะข้าราชการที่สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัย อาจเป็นภายในหรือนอกประเทศก็ได้ ปัจจุบันแต่งงานแล้ว และต้องเป็นการสมรสครั้งแรกเพื่อจะได้คุมตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรนี้ เช่น อายุแรกสมรส, สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม, อาชีพ, ระดับการศึกษา, รายได้ เป็นต้น ก่อนสมรส

¹ August B. Hollingshead, "Mate Selection and Courtship," in Readings in General Sociology, Comps. Robert W. O'Brien, C.C. Schrag and Walter T. Martin (Boston: Houghton Mifflin, 1964), p. 417.

การที่จะจะจงศึกษาประชากรกลุ่มนี้ ก็เพราะพิจารณาเห็นว่า เป็นกลุ่มที่จะช่วยให้เห็นภาพของอิทธิพลและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สังคมไทย ได้ชัดเจนขึ้น เนื่องจากทั้งข้าราชการและผู้มีการศึกษาสูงต่างก็ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำทางสังคม ขณะเดียวกันข้าราชการมักถูกมองไปในทำนอง เป็นพวกอนุรักษนิยม ส่วนผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมักได้รับการคาดหวังว่า เป็นคณานิยมเสรีภาพ ความเสมอภาค มีความคิดก้าวหน้าทันสมัยและรักอิสระ เมื่อคุณสมบัติสองลักษณะรวมอยู่ในบุคคลคนเดียวกัน ผลจากการเรียนรู้และการอบรมขัดเกลาทางสังคมที่ได้รับจากสถาบันทั้งสองแห่ง ย่อมทำให้ข้าราชการกลุ่มนี้ เป็นพวกที่พร้อมจะยอมรับปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนระเบียบวินัยแบบแผน กฎเกณฑ์ ทางวัฒนธรรมที่สังคมกำหนด โดยชั่งน้ำหนักระหว่างเหตุผลของตนกับความรุนแรงของการให้รางวัล หรือลงโทษที่มีอยู่ในการควบคุมทางสังคมว่าจะเลือกรับหรือปฏิเสธในเรื่องใดได้มากน้อยเพียงใด

จากข้อสันนิษฐานที่ว่า หน่วยราชการแต่ละแห่งจะมีส่วนประกอบประชากรโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกันนัก ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม ค่านิยม, แบบแผนการดำเนินชีวิต โลกทัศน์และอื่น ๆ ฉะนั้นจึงได้เลือกศาลาว่าการกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ศึกษา เพราะเป็นสถานที่ราชการที่รวมตำแหน่งต่าง ๆ ไว้มากมายสาขางาน จำนวนข้าราชการซึ่งมีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการก็มีจำนวนมากพอใช้เป็นตัวอย่างศึกษาได้ และยังสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ที่จะ

1. ศึกษาแบบแผนการเลือกคูครอง ของข้าราชการกรุงเทพมหานคร ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย โดยพิจารณาถึงคุณสมบัติต่าง ๆ ทางสังคมของทั้งสองฝ่าย เช่น อายุ การศึกษา ชาติพันธุ์ อาชีพ รายได้ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น รวมถึงปัจจัยที่ใช้เป็นเกณฑ์เลือกคูครอง
2. ศึกษาอิทธิพลของครอบครัวและกลุ่มเพื่อน ที่จะเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจเลือกใครเป็นคูครองมากน้อยเพียงใด
3. ท้องการทราบเท่าที่ของข้าราชการกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ ของผู้ที่จะเป็นคูครอง เช่น การศึกษา ชั้นสังคม ชาติพันธุ์ ศาสนา ความรัก ความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงาน

ปัญหาชาติพันธุ์ ตลอดจนท่าทีที่มีต่อการยินยอมให้พ่อแม่หรือผู้ใหญ่เลือกผู้ครองให้

4. ท้องการทราบถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของเพศตรงข้าม ที่ข้าราชการรังเกียจที่จะเลือกเป็นคู่ครอง

วิธีที่จะดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูล ได้ใช้วิธีวิจัยสนามโดยส่งแบบสอบถามให้ข้าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้กรอกแบบสอบถาม

1. เป็นข้าราชการประจำ ปฏิบัติราชการอยู่ในศาลาว่าการฯ (ไม่รวมข้าราชการที่ปฏิบัติราชการประจำนอกศาลาว่าการฯ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พื้นที่ศึกษาจำกัดเฉพาะในเขตศาลาว่าการกรุงเทพมหานครเท่านั้น)
2. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจเป็นมหาวิทยาลัยภายในหรือภายนอกประเทศก็ได้ (ไม่รวมผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษา ซึ่งมีโดยฐานะเป็นมหาวิทยาลัย แม้วุฒิการศึกษาจะเทียบระดับปริญญาตรี ไม่ต่างจากผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย)
3. สมรสแล้วเป็นครั้งแรก และปัจจุบันยังอยู่กินกับคู่สมรส

การที่จะทราบว่าข้าราชการผู้ใดมีคุณสมบัติอยู่ในข่าย ได้ใช้วิธีขอความร่วมมือจากข้าราชการตามกองต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งหมด 37 กอง ๆ ละ 1 คน ให้ช่วยรวบรวมรายชื่อให้ ปรากฏว่า ได้จำนวนประชากรทั้งสิ้น 377 คน² จึงวางแผนสุ่มตัวอย่าง โดยการจับสลากจากรายชื่อข้าราชการเหล่านั้น ให้ได้ขนาดตัวอย่างที่จะศึกษา 200

ข้อมูลที่ได้ จะนำมาประมวลผลโดยการแจกแจงนับด้วยมือ และวิเคราะห์ผลโดยใช้ตาราง

¹ เป็นกองในสังกัดสำนักกรม 10 สำนัก ในศาลาว่าการฯ คือ สำนักงานเลขานุการผว. กทม., สำนักงานเลขานุการสภา กทม., สำนักงานปลัดกทม., สำนักผู้ตรวจราชการ กทม., สำนักนโยบายและแผนกทม., สำนักแพทย์, สำนักอนามัย, สำนักการโยธา, สำนักการคลัง, และสำนักตำรวจเทศกิจ

² ไม่รวมข้าราชการระดับ 7 ขึ้นไป เพราะเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ หากได้รับเลือกเป็นตัวอย่าง อาจมีปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

คำนวณอัตราส่วนร้อย เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ และจะจัดอันดับปัจจัยสำคัญที่ข้าราชการใช้เป็นเกณฑ์เลือกคูครองของตน ทั้งนี้จะแยกจัดลำดับตามเพศชาย เพื่อนำมาทดสอบหาค่า สหสัมพันธ์ของการจัดอันดับระหว่างเพศชายและเพศหญิง ว่า จะให้ความสำคัญต่อการจัดอันดับปัจจัยต่าง ๆ แตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้ Spearman Rank Correlation Coefficient และจะทดสอบต่อไปว่า ปัจจัยแต่ละหัวข้อที่หญิงชายใช้เป็นเกณฑ์เลือกคูครองเหมือนกัน จะเน้นความสำคัญต่างกันอย่างไรบ้างหรือไม่ โดยใช้ T - test ส่วนสถิติอื่น ๆ นอกจากนี้อาจใช้บางตามความเหมาะสมและจำเป็น

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาการเลือกคูครอง มีทฤษฎีกล่าวถึงหลายทฤษฎี ทั้งทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยา ที่สำคัญได้แก่

1. Homogamy Theory เป็นทฤษฎีที่แพร่หลายมากในทางสังคมวิทยา ได้ให้ข้อเสนอสรุปไว้ว่า บุคคลมักมีแนวโน้มในการเลือกคูครองที่มีลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม, ภายนอก, จิตวิทยา เหมือนหรือคล้ายคลึงกับตน ทฤษฎีนี้มีผู้ใช้ในขอบเขตต่างกันไปบ้าง เช่น Kephart¹ ใช้ในความหมายแคบเฉพาะความเหมือนกันทางกายภาพ เช่น ส่วนสูง สีผิว ความอ่อนน้อม เป็นต้น รวมถึงความเหมือนกันทางจิตวิทยา และใช้ assortative² แทน หากต้องการความหมายที่กว้างคลุมถึงลักษณะทางสังคม ซึ่งได้แก่ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ความเป็นเพื่อนบ้าน และชั้นสังคม เป็นต้น แต่สำหรับ Burgess, Wallin และ Locke³ ใช้ทฤษฎีนี้ในความหมายที่คลุมทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าว

¹

W.M. Kephart, The Family, Society, and the Individual, (Boston: Houghton Mifflin Company, 1961), p. 267.

²

R.E. Baber ให้ความหมาย assortative mating ไว้ว่า หมายถึงแนวโน้มของปัจเจกบุคคลที่จะเลือกคูครอง ที่มีลักษณะเหมือนกับตน ในด้าน ภายนอก ได้แก่ ส่วนสูง สีผิว สีผม สีตา หรือในด้านจิตใจ เช่น สติปัญญา ความร่าเริง อารมณ์ หรือในด้านสังคม เช่น ฉายา การศึกษา ฯลฯ ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ได้

³

E.W. Burgess and Harvey J. Locke, The Family, (New York: American Book Company, 1950), pp. 369-370.

_____ and Paul Wallin, "Homogamy in Social Characteristics," American Journal of Sociology, 49 (1943): 109-124.

2. Propinquity Theory เป็นทฤษฎีที่เสนอว่า บุคคลมีแนวโน้มจะแต่งงานกับผู้ที่อยู่ใกล้ชั้คมากกว่าอยู่ห่างไกล เช่น อยู่ละแวกบ้านเดียวกัน โรงเรียน หรือ สถานที่ทำงานเดียวกัน เคยเป็นเพื่อนเล่นกัน เป็นต้น ที่น่าสนใจศึกษากันเป็นพิเศษคือ ความใกล้กันทางที่อยู่อาศัย (residential propinquity) ทฤษฎีนี้ยืนยันว่า การแต่งงานจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีโอกาสได้พบปะกัน

3. Ideal Mate Theory มีข้อสมมุติว่า ปัจเจกบุคคลจะสร้างภาพพจน์เกี่ยวกับบุคคลลักษณะของผู้ที่ปรารถนาจะได้เป็นคู่ครองอยู่บ้างไม่มากนักน้อย ซึ่ง Coombs เชื่อว่า แนวความคิดเกี่ยวกับคู่ครองในอุดมคติ จะอยู่ภายในกรอบของค่านิยมในสังคมนั้น ๆ นั้นเอง¹

4. Parental Image Theory เป็นทฤษฎีที่ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลลักษณะของบิดามารดา โดยเสนอว่า บุคคลมีแนวโน้มจะรักเพศตรงข้ามที่มีลักษณะบางอย่างคล้ายบิดาหรือมารดา ซึ่งเป็นเพศตรงข้ามกับตนเองไม่รู้สึกตัว Coombs สรุปเรื่องนี้ว่า ในฐานะที่ครอบครัวเป็นตัวแทนการอบรมขัดเกลาทางสังคม บิดามารดาและเด็กจึงถือค่านิยมอย่างเดียวกัน ซึ่งจะ¹เป็นพื้นฐานของการเลือกบุคคลที่มีบุคคลลักษณะ และค่านิยมคล้ายบิดาหรือมารดาของตนมาเป็นคู่ครอง

Strauss ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า บิดามารดาจะมีอิทธิพลต่อการเลือก หากปัจเจกบุคคลมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางที่ดีกับบิดามารดา เขาก็จะเลือกบุคคลที่มีลักษณะต่าง ๆ เหมือนบิดาหรือมารดา แต่ถ้าวความสัมพันธ์เป็นไปในทางที่ไม่ปรารถนา เขาก็จะแสดงออกโดยการแสวงหาคู่ครองที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากบิดา หรือมารดา²

5. Complementary Needs Theory ทฤษฎีนี้ Winch เป็นผู้เสนอและให้ข้อพิสูจน์บางประการ แต่ที่ยังขาดหลักฐานสนับสนุนช่วยทำให้เห็นจริงเห็นจังขึ้น ทฤษฎีนี้เสนอว่า ปัจเจกบุคคล

¹ P.H. Landis, Making the Most of Marriage, (New Jersey: Prentice-Hall, 1975), p. 177.

² Burgess and Locke, The Family, p. 365-366. (brief from Anselm Strauss, A Study of Three Psychological Factors Affecting Choice of Mate, Ph.D. Thesis, Chicago, University of Chicago Libraries, 1945.)

จะแสดงหาคู่ครองที่ช่วยประกอบบุคคลิกภาพที่เขาอยากอยู่ ให้สมบูรณ์ขึ้น ซึ่ง Winch (1958) ได้อธิบายว่า การเลือกคู่ครองของปัจเจกบุคคลหนึ่ง ๆ ตามรูปแบบที่เขาต้องการนั้น จะเป็นไปในทางช่วยเสริมสิ่งที่เขาขาดให้สมบูรณ์ มากกว่าจะเป็นการเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ เหมือนกับเขา

การสำรวจการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาใครเลือกใครเป็นคู่ครอง และเลือกอย่างไร เป็นที่สนใจของนักสังคมวิทยาครอบครัว และนักจิตวิทยามานานนับสิบ ๆ ปี โดยพยายามหาคำตอบทั้งในสังคมของตนและสังคมอื่น ๆ ถึงแม้จะเห็นได้จาก รายงานการวิจัยในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา มีอยู่เป็นจำนวนมาก ผลงานเท่าที่รวบรวมได้ ส่วนใหญ่จะสนับสนุนทฤษฎีการเลือกคู่ครองที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ เหมือนกัน เช่น เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา สถานภาพเศรษฐกิจและสังคม การศึกษา อายุ สถานภาพสมรส (เช่น คนโสดก็เลือกแต่งงานกับคนโสด, หม้ายเลือกแต่งงานกับหม้าย หรือคนที่เคยหย่าร้างมาแล้ว ก็เลือกคนที่เคยหย่ามาก่อน เป็นต้น) ความใกล้เคียงกันที่อยู่อาศัยหรืออาชีพหรือสถานที่ทำงาน และสติปัญญา ฯลฯ ซึ่งจะเห็นตัวอย่างได้ชัด จากผลงานการวิจัยของ Burgess และ Wallin,² Hollingshead,³ Kennedy,⁴ Flood (1962) และนักสังคมวิทยาอีกหลายท่าน

1

T.P. Omari, "Role Expectation in the Courtship Situation in Ghana," in Kinship and Family Organization, ed. B. Farber (New York: John Wiley and Sons, 1966), p. 164.

2

E.W. Burgess and P. Wallin, "Homogamy in Social Characteristics," American Journal of Sociology p. 612.

3

A.B. Hollingshead, "Cultural Factors in the Selection of Marriage Mates," American Sociological Review 15 (October 1950): 619-627.

4

R.J. Reeves Kennedy, "Single and Triple Melting-Pot? Inter-Marriage Trends in New Haven, 1870-1950," American Journal of Sociology 58 (July 1952): 56-59.

นักสังคมวิทยาบางคนก็สนใจศึกษาความสัมพันธ์เฉพาะตัวแปรบางตัว เช่น Kennedy¹ วิเคราะห์แบบแผนการแต่งงานจากทะเบียนสมรส ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแต่งงานกันภายในเขตที่อยู่อาศัยเดียวกัน หรือภายในเขตที่มีส่วนประกอบทางสังคมคล้ายกัน ว่าเป็นเพราะลักษณะทางนิเวศวิทยาของสังคมเมือง ทำให้เกิดแนวโน้มที่ประชากรซึ่งมีคุณสมบัติต่าง ๆ ทางสังคมเหมือนกันจะรวมกลุ่มอยู่ในย่านเดียวกัน ฉะนั้นปัจจัยที่แท้จริงซึ่งทำให้การมีที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกันเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกคู่สมรส ก็คือ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนาและ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ต่อมา Ramsø² ได้ใช้ข้อมูลจากทะเบียนสมรสปี ค.ศ. 1962 จำนวน 5161 ทะเบียน ซึ่งคู่สมรสทั้งคู่หรือคนใดคนหนึ่งมีที่อยู่อาศัยในออสโล, ประเทศนอร์เวย์ พบว่า การแต่งงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่มีสถานภาพทางอาชีพเหมือนหรือคล้ายกัน และระหว่างบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกัน จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอว่า หากลักษณะโครงสร้างประชากรเมือง มีการแบ่งแยกเขตที่อยู่อาศัย (residential segregation) ระหว่างผู้ที่มีสถานภาพต่างกันแล้ว การที่หญิงชายเลือกแต่งงานกับบุคคลที่มีเขตที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกัน ก็ทำใจเป็นเพราะเขาใช้สถานภาพทางสังคมที่เหมือนกัน เป็นเกณฑ์ในการเลือกไม่ แต่เป็นเพราะการมีเขตที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกันมากกว่า ฉะนั้น ปัจจัยในเรื่องนี้กับการแต่งงานกับบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมือนกันจึงเป็นอิสระจากกัน

การเสนอของ Ramsø² ได้รับการวิจารณ์จาก Peach ในทำนองไม่เห็นด้วยและยังทำหน้าที่ ระเบียบวิธีวิจัยที่ Ramsø² ใช้ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ ทำให้การสรุปผลผิดพลาด ผลงานนี้จึงไม่ถือว่าเป็นงานทางคานสังคมวิทยา³

¹ R.J. Reeves Kennedy, "Premarital Residential Proximity and Ethnic Endogamy," American Journal of Sociology 48 (March, 1945): 584.

² N.R. Ramsø, "Assortative Mating and the Structure of Cities," American Sociological Review 31 (December 1966): 773-786.

³ Ceri Peach, "Homogamy, Proximity and Segregation A Re-evaluation," American Sociological Review 39 (October 1974): 636-641.

ก่อนหน้านี้ Bossard ก็ได้ศึกษาเรื่องนี้ในปี ค.ศ. 1931 จากทะเบียนสมรสใน พิลาดิเลีย จำนวน 5,000 ทะเบียน พบว่า ชายหญิงที่แต่งงานกัน มีประมาณ 1 ใน 6 ที่มีที่อยู่อาศัยก่อนแต่งงานห่างกันเพียงบล็อกเดียว, 1/3 ห่างกัน 5 บล็อก และมีมากกว่าครึ่งที่อยู่ห่างกันภายในอาณาเขต 20 บล็อก¹ ต่อมาในปี 1938 และ 1946 Koller² ได้พิสูจน์สมมุติฐานนี้ โดยศึกษาที่ โคโลมัส และ โอไฮโอ แต่ในกลุ่มตัวอย่างไม่รวมนิโกรไว้ด้วย เพราะเป็นกลุ่มที่ไม่อาจโยกย้ายไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในเมืองได้อย่างอิสระเหมือนพวกผิวขาว ถ้าหากรวมนิโกรเข้าไปด้วย ก็จะทำให้ข้อมูลเกิดความลำเอียงขึ้นได้ Koller ได้รวมข้อมูล 2 ปีเข้าด้วยกัน ปรากฏว่า 51% ของตัวอย่างจำนวน 2,000 ราย เลือกคู่สมรสที่มีที่อยู่อาศัยห่างจากที่พักตนภายใน 14 บล็อก

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ความใกล้ชิดทางที่อยู่อาศัย เข้ามามีบทบาทในการเลือกคู่ครองมิใช่น้อย อย่างไรก็ตาม ปัจจัยในเรื่องนี้ยังมีส่วนเชื่อมโยงถึงปัจจัยอื่นอีก เช่น ชั้นสังคม, สถานภาพทางชาติพันธุ์ (ethnic status) ระยะเวลา และโอกาสที่ต่างกัน (Differential opportunity)³)

¹ J.H. Bossard, "Residential Propinquity as a Factor in Marriage Selection," American Journal of Sociology 37 (1932): 219-224.

² M.R. Koller, "Residential and Occupational Propinquity," American Sociological Review 13 (1948): 613-616.

³ Alvin M. Katz and Reuben Hill, "Residential Selection: A review of Theory, Method, and Fact," Marriage and Family Living 20 (1958): 27-35.

สำหรับปัจจัยการศึกษา Landis และ Day,¹ Williamson² และ Rockwell³ พบว่า การแต่งงานส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นภายในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับเดียวกัน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Bowerman⁴ ที่พบว่า ปัจเจกบุคคลมีแนวโน้มที่จะแต่งงานภายในกลุ่มที่มีสถานภาพสมรสเหมือนกับตน เช่น คนโสดจะแต่งงานกับคนโสด, ผู้ที่เคยหย่าร้างมักแต่งงานกับผู้ที่เคยหย่ามาแล้ว, หรือ พ่อหม้ายมักแต่งงานกับแม่หม้าย แนวโน้มนี้จะเห็นชัดในคนหนุ่มสาวจนถึงอายุ 35 ปี จากนั้นอีก 20 ปี แนวโน้มที่ว่าจะลดลง

นอกจากตัวอย่างผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอื่น ๆ อีก เช่น ชาติพันธุ์, ชั้นสังคม, อายุ, อาชีพ, ลักษณะการทางกายภาพ, จิตใจ, และบุคลิกภาพ ซึ่งพอจะสรุปผลได้ว่า การเลือกคู่ครองที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ เป็นการเลือกภายในกลุ่มที่มีคุณสมบัติเหมือนกัน⁵

¹ P.H. Landis and K.H. Day, "Education as a Factor in Mate Selection," American Sociological Review 10 (August, 1945): 558-560.

² R.C. Williamson, "Selected Urban Factors in Marital Adjustment," Research studies, State College of Washington, 1953, pp. 237-241.

³ R.C. Rockwell, "Historical Trends and Variations in Educational Homogamy," Journal of Marriage and the Family 38 (February 1976): 83-95.

⁴ C.E. Bowerman, "Assortative Mating by Previous Marital Status," American Sociological Review 18 (1953): 170-177.

⁵ รายละเอียดผลการวิจัยดูได้จาก R.C. Williamson, Marriage and Family Relations, (New York: John Wiley & Sons, 1966) pp. 252-266. และ Hyman Rodman, ed. Marriage, Family, and Society, pp. 50-52.

แม้ว่าผลการวิจัยส่วนใหญ่จะสนับสนุนทฤษฎีการเลือกคู่ครองที่มีคุณสมบัติเหมือนกัน แต่มีนักสังคมวิทยาบางคน เช่น Winch และผู้ร่วมงาน เห็นว่าทฤษฎีนี้ยังอธิบายสาเหตุที่ทำให้ปัจเจกบุคคลเลือกใครเป็นคู่ครองได้ไม่ชัดเจนพอ จึงเสนอทฤษฎีใหม่ เพื่ออธิบายทฤษฎีเดิมให้ชัดเจนขึ้น โดยจุดเริ่มต้นของทฤษฎี เกิดจากการสังเกตการณ์ในสังคมอเมริกัน ซึ่งการเลือกคู่ครองมักมีแบบแผนเกิดจากความสมัครใจและความรัก โดยเฉพาะในชนชั้นกลาง การแต่งงานส่วนใหญ่จะแสดงถึงความเหมือนกันทางด้าน อายุ, เชื้อชาติ, ศาสนา, ชั้นสังคม, การศึกษา, ถิ่นที่อยู่อาศัย, และสถานภาพสมรส ตัวอย่างเหล่านี้จะเป็นปัจจัยกำหนดขอบเขตของผู้ที่อาจได้รับเลือกเป็นคู่ครอง (field of eligibles) หลังจากนั้น บุคคลจะแสวงหาผู้ที่สามารถให้ความพอใจสูงสุดแก่เขาได้ นั่นคือ เขาจะเลือกบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะตรงข้ามกับเขา เพื่อที่จะช่วยเสริมโครงสร้างบุคลิกภาพในส่วนที่เขายังขาดอยู่ ให้สมบูรณ์ขึ้น ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีบุคลิกเป็นผู้ความ ก็มักเลือกแต่งงานกับผู้ที่บุคลิกเป็นผู้นำ เพื่อชดเชยบุคลิกที่ตนไม่มี แต่ต้องการจะมี เป็นต้น Winch เรียกทฤษฎีที่ค้นพบว่า ทฤษฎีความต้องการเสริมสิ่งที่ขาดให้สมบูรณ์ (Theory of complementary needs) และได้ทำการศึกษาวิจัยร่วมกับคณะอื่นหลายคน เพื่อหาข้อมูลสนับสนุนแนวความคิดนี้¹

ต่อมาผู้พยายามหาข้อมูลมาพิสูจน์ทฤษฎีนี้หลายราย เช่น Bowerman และ Day (1956), Schellenberg และ Bee (1960), Murstein (1961), และ

¹ โปรดดูเพิ่มเติมจาก

Robert F. Winch, Thomas and Virginia Ktsanes, "The Theory of Complementary Needs in Mate Selection: An Analytic and Descriptive Study," American Sociological Review 19 (June 1954): 241-249.

Robert F. Winch, "The Theory of Complementary Needs in Mate-Selection: A Test of One Kind of Complementariness," American Sociological Review 20 (February 1955): 52-56.

----- "The Theory of Complementary Needs in Mate Selection: Final Results on the Test of the General Hypothesis," American Sociological Review 20 (October 1955): 552 - 555.

R.C. Williamson, Marriage and Family Relations, p. 266-268.

Uary (1963) เติ้งไม่อาจกล่าวได้ว่าหลักการนี้ใช้อธิบายกระบวนการเลือกคู่ครองได้อย่างแท้จริง¹ แม้ว่าการศึกษาของ Kerckhoff และ Davis² จะมีส่วนสนับสนุนทฤษฎีนี้อยู่บ้าง โดยทั้งสองพบว่า ในช่วงระยะแรกของกระบวนการ ตัวแปรเกี่ยวกับคุณสมบัติทางสังคมจะ เข้ามามีบทบาทจำกัดกับบุคคลที่อยู่ในชายจะได้รับเลือก จากนั้นค่านิยมและความต้องการ จะเป็นตัวกำหนดว่าควรเลือกคนใด สำหรับคู่ที่ความสัมพันธ์อยู่ในระยะยาวนาน และอยู่ในชั้นถาวร มักจะเป็นคู่ที่มีค่านิยมและความต้องการไปในทำนองที่ช่วยเสริมสิ่งที่ฝ่ายหนึ่งไม่มีให้สมบูรณ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทางฝ่ายตรงจะมีคุณสมบัติที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่มี แต่ต้องการจะมี จึงทำให้จับคู่กันได้

นอกจากนั้น การศึกษาของ Omari³ ที่ทำในสังคมกานา ก็ได้ขอมูลที่มีส่วนสนับสนุนแนวความคิดของ Winch เช่นกัน โดยพบว่า หนุ่มสาวชาวกานา ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยม และฝึกหัดครู ส่วนใหญ่ปรารถนาจะเลือกคู่ครองที่มีลักษณะแตกต่างไปจากตน ในทางที่ช่วยเสริมความต้องการของเขาให้สมบูรณ์ มากกว่าจะต้องการคู่ครองที่มีลักษณะต่าง ๆ เหมือนตน ยกเว้นในเรื่องเกี่ยวกับ การศึกษา, ภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งต้องการให้เหมือนกันมากกว่า

006494

¹ Hyman Rodman, Marriage, Family, and Society, p. 59-60.

² Alan Kerckhoff and Keith E. Davis, "Value Consensus and Need Complementary in Mate Selection," American Sociological Review, 27 (June 1962): 295-303.

³ T.P. Omari, "Role Expectation in the Courtship Situation in Ghana," in Kinship and Family Organization, pp. 159-173.

อย่างไรก็ดี ผลงานที่สนับสนุนทฤษฎีของ Winch ยังไม่อาจนับได้ว่าสมบูรณ์เท่าใดนัก เพราะยังมีน้ำหนักของข้อมูลน้อย จนกล่าวยังไม่ได้ว่า ลักษณะใดบ้างที่มีใจเจกบุคคลใช้ประกอบความต้องการของคนไทยสมบูรณ์ โดยถือเป็นเกณฑ์สำคัญในการที่จะเลือกใคร เป็นคู่ครองของตน¹

นอกจากผลงานวิจัยที่ผู้เขียนเสนอในขอบเขตดังกล่าวมาแล้ว ยังมีงานวิจัยที่ต่อการศึกษาถึงเกณฑ์สำคัญในการเลือกใคร เป็นคู่ครอง โดยคำนึงถึงคุณสมบัติส่วนตัวของผู้ที่จะมาเป็นคู่สมรส เป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น การวิจัยแบบแผนการแต่งงานที่เกิดขึ้นในสังคมญี่ปุ่น ซึ่งมีทั้งการแต่งงานโดยอาศัยความรักเป็นพื้นฐาน และการแต่งงานโดยผู้ใหญ่ออกจัดการเลือกคู่ครองให้ของ Blood ซึ่งเสนอผลการค้นพบว่า การเลือกคู่ครองของกลุ่มที่เลือกดูด้วยตนเอง จะเน้นในเรื่องความรักมากกว่า กลุ่มที่แต่งงานโดยผู้ใหญ่ออกจัดการให้ แต่กลุ่มหลังที่เป็นเพศหญิงจะเน้นความสำคัญของรายได้สามี (Husband's income) และชายให้ความสำคัญในเรื่องความสามารถเกี่ยวกับการจัดการบ้านเรือน (Home management) เสน่ห์หรือความดึงดูดใจทางเพศ (Sexual attractiveness) มากกว่า ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ก็สอดคล้องตามประเพณีของสังคมญี่ปุ่นนั่นเอง²

สำหรับการศึกษารื่องนี้ในสังคมอเมริกัน โดยใช้นักศึกษาชายและบัณฑิตเป็นตัวอย่างศึกษา ลักษณะของหญิงในอุดมคติที่เขาคองการ ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง จะให้ความสำคัญแก่ปัจจัยในเรื่อง อารมณ์ขัน, ความอดทน, มีคุณธรรม (conscientiousness), เปิดเผย (frankness), จูงใจคนเก่ง (tactfulness), มีระเบียบ (orderliness), มีประหยัด (economical) และขยันขันแข็ง (energetic)³

¹Hyman Rodman, Marriage, Family, and Society, p. 60.

²R.O. Blood, Jr., Love Match and Arranged Marriage: A Tokyo Detroit Comparison, (New York: The Free Press, 1967), p. 39.

³J.K. Folsom, The Family and Democratic Society, (London: Routledge & Kegan Paul, 1948), p. 527.

ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยทั้งชายและหญิง ได้จัดอันดับปัจจัยสำคัญที่ใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาเลือกใครเป็นคู่ครอง ดังนี้

อุปนิสัยไว้วางใจได้ (dependable character) มีอารมณ์มั่นคงและเป็นผู้ใหญ่ (emotional stability and maturity), อารมณ์ดี (Pleasing disposition), รักและดึงดูดใจซึ่งกัน (Mutual love and attraction), สุขภาพดี (good health), รักบ้านและเด็ก (desire for home and children), รักความสะอาด (refinement), เรียบร้อย (neatness), มีความทะเยอทะยานและขยันหมั่นเพียร (ambition and industriousness), รู้จักประกอบอาหารและเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดี (good cook and housekeeper), มีความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงาน (chastity), การศึกษาและสติปัญญาทั่วไป (education and general intelligence), เข้าสังคมเป็น (sociability), มีภูมิหลังทางศาสนาเหมือนกัน (similar religious background), หน้าตาดี (good looks), มีภูมิหลังทางการศึกษาเหมือนกัน (similar educational background), สถานภาพทางสังคมเป็นที่น่าพอใจ (favorable social status or rating), ฐานะเศรษฐกิจดี (good financial prospects), และมีภูมิหลังทางการเมืองเหมือนกัน (similar political background)¹

ในกลุ่มนี้ศึกษาจากทุกส่วนของสหรัฐอเมริกาทั้งชายและหญิง (ศึกษาครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1950 และศึกษาซ้ำปี 1961) ให้ความสำคัญแก่ลักษณะของคู่ครองที่เขาปรารถนา ในลักษณะที่คล้ายกันคือ

¹ P.H. Landis, Making the Most of Marriage, p. 174.

พึ่งพาอาศัยและไว้วางใจได้ (Is dependable can be trusted), เห็นอกเห็นใจ-
 ชาวเขาและผู้อื่น (Is considerate of me and others), ลักษณะท่าทางภาคภูมิใจ
 (Takes pride in personal appearance and manners), แสดงให้เห็นความรักใคร่ (Shows
 affection), ปฏิบัติตัวสมอายุไม่ทำตัวเหมือนเด็ก (Acts own age, is not childish)
 ปรารถนาชีวิตครอบครัวที่มีเด็กอยู่ด้วย (Desires normal family life with children),
 มีอารมณ์ดี (has pleasant disposition), คำพูดและการกระทำเปิดเผย (Is clean in
 speech and action), รู้จักใช้จ่ายเงิน (Knows how to budget), เป็นที่ยอมรับ
 ของพ่อแม่ชาวเขา (Approved of by my parents)¹

Wakil² ได้ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมในการเลือกคู่ครอง ของนักศึกษามหาวิทยาลัย
 ในแคนาดา (ศึกษาปี ค.ศ. 1967) กับ ในอเมริกา ที่ Reuben Hill ศึกษาไว้เมื่อปี ค.ศ.
 1939 และ Mc Ginnis ศึกษาทำในมหาวิทยาลัยเดียวกัน ปี ค.ศ. 1956 ผลจากการคำนวณ
 ความน่าเชื่อถือได้ โดยใช้ Spearman's rank Correlation พบว่า นักศึกษาแคนาดาจะ
 ให้ความสำคัญแก่คุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นคู่ครองในเรื่อง " การศึกษาและสติปัญญา ", " ลักษณะท่า
 ทางดี ", " สถานภาพทางสังคมเป็นที่น่าปรารถนา ", " ภูมิหลังทางการเมืองเหมือนกัน ", และ
 " ฐานะทางการเงินดี " ไว้มากกว่านักศึกษอเมริกันเล็กน้อย แต่กลับเน้นเรื่อง " อารมณ์ดี ",
 " ทะเยอทะยานและขยันหมั่นเพียร " น้อยกว่า ซึ่งความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้ ยังไม่อาจกล่าวได้ว่า
 เป็นผลมาจากความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สำหรับ
 ค่านิยมในเรื่องอื่น ๆ นั้น Wakil พบว่าไม่ต่างไปจากที่ Mc Ginnis เคยศึกษาไว้เท่าใดนัก
 ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมและเวลาไม่มีผลอย่างไรนักต่อการวัด

¹ Judson T. and Mary G. Landis, Personal Adjustment, Marriage, and Family Living, (New Jersey: Prentice-Hall, 1970), p. 154.

² Parvez Wakil, "Campus Mate Selection Preferences: Across National Comparison," Social Forces 51 (June 1973): 471-476.

ในแคนาดาเอง Wakil พบว่า นักศึกษาจะให้ความสำคัญต่อปัจจัยต่าง ๆ 6 อันอับแรก

คือ

1. ฟังพาทอาศัยได้, ซื่อสัตย์ (be dependable, honest)
2. ไม่นอกใจกัน, จงรักภักดีต่อกัน (be faithful, loyal in marriage)
3. เห็นอกเห็นใจ, เข้าใจกัน (be considerate, understanding)
4. บุคลิกภาพและอารมณ์ดี (have a pleasant personality and disposition)
5. มีอารมณ์เป็นผู้ใหญ่ไม่เจ้าอารมณ์ฉุนเฉียวง่าย (be emotionally mature)
6. มีอารมณ์ขัน (have a good sense of humor)

เมื่อนำตัวแปร เมือง กับ ชนบท เข้ามาเกี่ยวข้อง ผลปรากฏว่า นักศึกษาชายที่มาจากเมืองจะให้ความสำคัญต่อเรื่อง "การตอบสนองทางกามารมณ์" ivo สูงกว่า "การฟังพาทอาศัยได้, ซื่อสัตย์" ส่วนหญิงจะให้ความสำคัญในเรื่อง "การตอบสนองทางกามารมณ์" น้อยกว่าชาย แต่ชายจะให้ความสำคัญต่อ "ความบริสุทธิ์" ของหญิง ivo สูงกว่าที่หญิงให้ความสำคัญแก่ความบริสุทธิ์ของชาย แสดงว่า วัฒนธรรมแคนาดา มีมาตรฐานค่านิยมคู่ (double standard)

จากการเปรียบเทียบข้อมูลของเขากับ Hill, Wakil จึงเกิดพบว่า ข้อมูลที่เขาได้ ไม่มีปัจจัยเรื่องความรักอยู่ในบัญชี ขณะที่บัญชีของ Hill ไม่มีเรื่องการตอบสนองทางกามารมณ์ Wakil ให้ความเห็นว่า อาจเป็นไปได้ที่ผู้ตอบในกลุ่มตัวอย่างของเขา ใช้ความรักเป็นเกณฑ์เลือกคู่ แต่ไม่ได้ใส่ไว้ในคำตอบและสำหรับ Hill อาจไม่เห็นความสำคัญของลักษณะการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศ จึงไม่รวมไว้ในบัญชีให้เลือก

เมื่อเปรียบเทียบสหสัมพันธ์การจับอันดับปัจจัยที่นักศึกษาใช้เป็นเกณฑ์สำคัญในการเลือกคู่ ความวิธิการของ Spearman, Wakil พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเพศจากข้อมูลของ Mc Ginnis และ Hill ใกล้เคียงกับข้อมูลของเขาแต่ไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางเพศมีนัยสำคัญยิ่งกว่าความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท สถิติทางเพศจึงเป็น

คชชนที่น่าเชื่อถือและเป็นหัวหน้าความชอบ (ในคุณลักษณะ ของคู่ครอง) ได้ดีกว่าตัวแปรชนบทและเมือง

ในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะการ (traits) ซึ่งไม่เป็นที่ปรารถนาจะให้มีในผู้ที่จะมา เป็นคู่ครองของตน มีผู้ศึกษาโดยเลือกตัวอย่างจากนักศึกษามหาวิทยาลัยโปโมนา (Pomona)¹ ได้ขอเท็จจริงว่า นักศึกษาหญิงจะรังเกียจชายที่มีคุณสมบัติ

1. มุ่งแต่ตัวเอง (Self - Centered)
2. อ่อนแอ, ต้องพึ่งพาผู้อื่น, ไม่มีความทะเยอทะยาน (Weak; dependent; no ambition)
3. ต่างกันทางวัฒนธรรมและครอบครัว (Cultural and family differences)
4. ขาดมารยาทหรือความคล่องแคล่วทางสังคม (Lacking in Social graces)
5. มาตรฐานศีลธรรมต่ำ (Low moral standards)
6. บุคลิกภาพไม่ดี (Disagreeable personality)
7. ซึ้ง และ ชอบทำตัวเป็นเจ้าของมากเกินไป (Jealous and too possessive)
8. จิตใจไม่มั่นคงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ, พึ่งพาไม่ได้ (Unstable and unreliable)
9. ไม่มีเสน่ห์ทางเรือนกาย (Physically unattractive)
10. ไม่มีอารมณ์ขัน (No sense of humor)
11. ไม่เป็นผู้ใหญ่เพียงพอ (Too Immature)

1

Ray E. Baber, Marriage and Family, (New York: McGraw-Hill Book Company, 1953) p. 130, 133.

12. มีลักษณะบางประการที่ไม่พึงพอใจ (Minor unpleasant traits)
13. ไม่จริงใจ, ไม่ซื่อสัตย์ (Insincere; dishonest)
14. ขึ้นกับเหตุการณ์ว่าจะเป็นอย่างไร (Circumstantial factors)
15. สติปัญญาต่ำ (Low intelligence)
16. ท่าทางและนิสัยเหมือนผู้หญิงมากเกินไป (Too effeminate)
17. มีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเงินในทางที่ผิด (Wrong attitude toward money)
18. อื่น ๆ

ส่วนนักศึกษาชายไม่ชอบหญิงที่มีลักษณะ

1. ขาดความคิดลึกซึ้ง, อ่อนแอ, เกาะติดผู้ชายแฉะ (Shallow; weak; Clinging vine)
2. มุ่งแต่ตัวเอง (Self - Centered)
3. ต่างกันทางวัฒนธรรมและครอบครัว (Cultural and family differences)
4. ขาดมารยาท หรือ ความมคดองแคล้วทางสังคม (Lacking in social graces)
5. มีลักษณะบางประการที่ไม่พึงพอใจ (Minor unpleasant traits)
6. บกพร่องทางศีลธรรม (Ethical shortcomings)
7. บุคลิกภาพไม่ดี (Disagreeable personality)
8. ไม่เป็นผู้ใหญ่เพียงพอ (Too immature)
9. อารมณ์ไม่มั่นคง (Emotionally unstable)
10. ไม่มีเสน่ห์ทางเรือนกาย (Physically unattractive)

11. ๕๕๕ และชอบทำตัวเป็นเจ้าของ (Jealous and possessive)
12. ทัศนคติเกี่ยวกับเงิน (Attitude toward money)
13. ไม่จริงใจ, ไม่ซื่อสัตย์ (Insincere; dishonest)
14. สติปัญญาต่ำ (Low intelligence)
15. ขึ้นกับเหตุการณ์ว่าจะเป็นอย่างไร (Circumstantial factors)
16. ไม่มีอารมณ์ขัน (No sense of humor)
17. ท่าทางและนิสัยเป็นผู้ชายมากเกินไป (Too masculine)
18. อื่น ๆ

สำหรับการศึกษาวิจัยในสังคมไทยเท่าที่ทราบ มีอยู่ไม่มากนัก ผลงานส่วนใหญ่ของศึกษาที่กลุ่มนักเรียน นิสิต หรือนักศึกษา ยกเว้นการวิจัยของ ภัสสร ลิมานนท์¹ ซึ่งได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนและภรรยา รวมทั้งสตรีที่สมรสแล้ว อายุไม่เกิน 60 ปี ในเขตเมืองและชนบท ผลการศึกษา แสดงให้เห็นว่า บิกามารคาทั้งในเขตเมืองและชนบททุกกลุ่มอาชีพ มีความคิดในการยินยอมให้บุตรชายหญิงเลือกคู่ครองของตนเอง แต่บิกามารคาในชนบทของการมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกคู่สมรสให้บุตรมากกว่าบิกามารคาในเมือง ลักษณะนี้ในเขตเมืองจะเกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมากกว่า ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ อย่างไรก็ตามแบบชนบทของการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง จะมีอยู่ทั่วไปทั้งในเขตเมืองและชนบท รองลงไปคือ พ่อแม่ เลือกให้ แสดงให้

1. โปรดดูรายละเอียดจาก

ภัสสร ลิมานนท์ "การเปรียบเทียบทัศนคติของบิกามารคาในเขตเมืองและชนบทที่มีต่อการเลือกคู่ และการตั้งครัวเรือนภายหลังการสมรสของบุตร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516)

และ Bhasorn Limanonda, "Mate Selection and Post Nuptial Residence in Thailand," (Master's thesis, Graduate School, Cornell University, 1976), pp. 32-33, 41.

เห็นว่า สถานภาพแบบโบราณและสิทธิอำนาจของพ่อแม่ผู้ใหญ่ยังคงมีอยู่ ผู้วิจัยยังพบต่อไปอีกว่าการเลือกคู่สมรสด้วยตนเอง เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับอายุ กล่าวคือ หญิงที่อายุน้อย (15-19 ปี) ทั้งในเมืองและชนบท จะเลือกคู่ครองด้วยตนเองมากกว่ากลุ่มที่อายุมาก

เมื่อศึกษากับกลุ่มนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ นักศึกษาวิทยาลัยครู Guskin พบว่า ส่วนใหญ่ของการเลือกคู่สมรสด้วยตนเอง แต่หญิงมีแนวโน้มของการได้รับความเห็นชอบจากพ่อแม่ควรมากกว่าชาย ขณะเดียวกันก็ไม่มีใครต้องการให้พ่อแม่เลือกสามีหรือภรรยาในอนาคตให้¹

สำหรับคุณสมบัติของคู่ครองที่หนุ่มสาวปรารถนาจะแต่งงานด้วยนั้น นิสิตและนักศึกษาชาย จะให้ความสำคัญในเรื่อง ความรักซึ่งกันและกัน, บุคลิกลักษณะดี, มีความรู้, รักเด็ก, และ มีอนาคตก้าวหน้า ขณะที่นิสิตนักศึกษาหญิงจะเน้นในเรื่อง ความรัก, บุคลิกลักษณะ, อนาคตก้าวหน้า, ความรู้, และรักเด็ก²

เกี่ยวกับคุณสมบัติทางสังคม ชายส่วนใหญ่เต็มใจแต่งงานกับหญิงที่มีระดับการศึกษาใด ๆ ก็ไ้, มีอายุอ่อนกว่า, มีอาชีพอะไรก็ได้แต่ที่ชอบเป็นพิเศษคือ ครู รองลงมาคือ แพทย์ หรือ ข้าราชการ และคิดว่าจะแต่งงานเมื่ออายุ 25-30 ปี ส่วนหญิงต้องการคู่ครองที่มีการศึกษาสูงกว่า, อายุแก่กว่า, มีอาชีพข้าราชการ แพทย์ ครู และอื่น ๆ อายุที่เห็นว่าเหมาะสมสำหรับการแต่งงานคือ 22-28 ปี³

ในกลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ราชันกร เสงษ์รัฐ และคณะ ได้ศึกษาพบว่า นิสิตส่วนใหญ่ปรารถนาจะเลือกคู่ครองด้วยตนเอง โดยอาศัยความรักเป็นพื้นฐาน และต้องการเลือกคู่ครองที่มีคุณสมบัติเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ มีเหตุผล, ใจคอกันแน่น, ไม่โกงเซลา,

¹ Alan E. Guskin, Changing Values of Thai College Students, (Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University, 1964), pp.76-77.

² Ibid., p.90

³ Ibid., 94-95, 98.

แจ่มใส และไม่จำเป็นต้องสวย¹

นอกจากนี้ยังมีผู้สนใจศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนหญิงอายุระหว่าง 16-20 ปี(พ.ศ. 2509) พบว่า คุณสมบัติของชายที่นักเรียนหญิงพอใจเลือกเป็นคู่ครอง ที่สำคัญที่สุด คือ ความรัก ซึ่งมีต่อกัน รองลงมาคือ ความเป็นผู้นำ, บุคลิกดีลักษณะดี และคำทอมนที่หน้าหนักนอຍที่สุดคือ การศึกษาของฝ่ายชายไม่จำเป็นต้องสูงกว่า²

จากผลงานวิจัยเท่าที่ยกตัวอย่างมา จะเห็นได้ว่า ความสนใจปัญหาอยู่ที่ต้องการหาคำตอบว่า ในแต่ละสังคม อำนาจการเลือกคู่ครองอยู่ที่ใคร เลือกอย่างไร มีปัจจัยสำคัญอะไรบ้างที่ทำให้เขาจะเลือกบุคคลนั้น ๆ แทนที่จะเลือกคนอื่นซึ่งผลจากการวิจัยอาจสรุปได้ว่า ในสังคมสมัยใหม่แม้จักแยกบุคคลจะเลือกคู่ครองของตนเอง โดยใช้ความรักและความเข้ากันได้ทั้งในทางสังคม วัฒนธรรมและบุคลิกภาพเป็นเกณฑ์ในการเลือก ถ้าเป็นสังคมประเภทพัฒนาโบราณ ส่วนใหญ่พ่อแม่มักเป็นผู้เลือกให้ โดยอาศัยความเหมาะสมกัน เป็นต้นว่า ในเรื่อง ชาติตระกูล เกียรติยศชื่อเสียง ฐานะความเป็นอยู่ ความก้าวหน้าในอนาคต ฯลฯ เป็นเกณฑ์ แต่ถ้าสังคมนั้นกำลังเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมสมัยใหม่ ก็จะมีการประนีประนอมระหว่างค่านิยมเก่ากับค่านิยมใหม่ กล่าวคือ บัจแจบุคคลจะมีความต้องการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง โดยใช้ความรักเป็นเกณฑ์ ขณะเดียวกัน

¹ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, กองทะเบียนการวิจัย, คำอธิบายของผลงานวิจัยเล่มที่ 4 ปี 2521 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521) หน้า 93
ยอกจาก รัชนิกร เศรษฐโร และคณะ "พฤติกรรมและทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เกี่ยวกับการมีน้กับเพื่อนต่างเพศ และการเลือกคู่ครอง" (กรุงเทพฯ : โรเนียวเข้มเต็ม, 2519)

² สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, สตรีไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิทยากร, 2519) หน้า 214.

ผู้ที่เขาเลือก ก็ต้องได้รับความยินยอมหรือเห็นชอบจากพ่อแม่ให้แต่งงานกันไปด้วย¹

แนวเหตุผลทฤษฎีที่สำคัญ หรือ สมมุติฐาน

แนวการวิจัยเรื่องนี้ โคอาคัยทฤษฎี homogamy เป็นหลักในการศึกษาหาข้อเท็จจริง โดยจะใช้ทฤษฎีในความหมายที่กว้างคลุมลักษณะทั้งทางสังคม จิตวิทยาและกายภาพ จากทฤษฎีได้นำมาสรุปเป็นสมมุติฐาน ดังนี้คือ

1. ข้าราชการที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย โดยทั่วไปจะเลือกแต่งงานกับผู้มีลักษณะต่าง ๆ ทางสังคมเหมือนหรือใกล้เคียงกับตน โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษา
2. ในกรณีที่มีการเลือกคู่ครองมีลักษณะบางอย่างทางสังคมต่างจากตนมาก เช่น การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นต้น ก็มักมีปัจจัยอื่นที่มีลักษณะเด่นเป็นที่น่าปรารถนาหรือยอมรับกันในสังคมมาทดแทน เช่นอาจเป็น สถานภาพทางสังคม หรือ ความรัก เป็นต้น
3. การเลือกคู่ครองที่มีคุณสมบัติทางสังคมเหมือนกัน หรือ ใกล้เคียงกับตน มักเป็นไปตามค่านิยมของสังคม มากกว่าจะเป็นไปโดยบังเอิญ
4. การเลือกคู่ครองของกลุ่มตัวอย่าง มักเป็นการเลือกด้วยตนเองมากกว่าจะให้พ่อแม่เลือกให้ แต่เมื่อถึงขั้นแต่งงาน มักต้องมีการประนีประนอมกับครอบครัว เช่น บอกกล่าวเป็นเชิงขอความเห็นชอบก่อน เป็นต้น

¹ โปรดดูเพิ่มเติมจากผลการวิจัยของ T.P. Omari, "Role Expectation in the Courtship Situation in Ghana," pp. 165-169. และ R.O. Flood, Jr., Love Match and Arranged Marriage: A Tokyo Detroit Comparison, p. 59, 94.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้

เนื่องจากการเลือกคูครอง เป็นกระบวนการสำคัญขั้นแรกของการสมรส ซึ่งจะกลายเป็นครอบครัวต่อไปในอนาคต การศึกษาเรื่องนี้จึงน่าจะมีประโยชน์อยู่หลายประการ คือ

1. ช่วยเสริมความรู้ด้านสังคมวิทยาครอบครัว และเพศศึกษา
2. ผลจากการศึกษาแบบแผนการเลือกคูครองของข้าราชการกรุงเทพมหานคร จะสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม ที่มีความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ตลอดจนความแตกต่างกันในด้านโอกาสของหญิงและชาย ในการเลื่อนขั้นทางสังคมโดยอาศัยการแต่งงานเป็นบันได ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทยดีขึ้น
3. ช่วยให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมไทย เกี่ยวกับครอบครัว โดยเปรียบเทียบจากแบบแผนการเลือกคูครองของข้าราชการที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย กับแบบแผนที่เป็นมาในสมัยก่อน
4. การเลือกคูครอง มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคม ในแง่ที่หากการเลือกนั้นเป็นไปอย่างเหมาะสมในทุก ๆ ด้าน ควบกันทั้งสองฝ่ายแล้ว ย่อมมีผลให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จ และราบรื่น ซึ่งเท่ากับเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้แก่วิถีครอบครัว และความเป็นปึกแผ่นให้แก่สังคมเป็นส่วนรวมด้วย แต่ถาการเลือกนั้น เป็นไปอย่างไม่เหมาะสม อาจทำให้ชีวิตสมรสล้มเหลวและนำไปสู่การแตกร้าง หย่าร้าง หรือปัญหาครอบครัวด้านอื่น ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมมีผลกระทบไปถึงสังคมในระดับกว้าง กลายเป็นปัญหาสังคมที่เป็นภาระใหญ่หนัาที่เกี่ยวของของกองแก้ไขต่อไป
5. การเสนอผลการวิจัยในเรื่องซึ่งเป็นปัญหาที่คนส่วนใหญ่ต้องประสบ ในช่วงตอนใดตอนหนึ่งของชีวิต อาจมีส่วนกระตุ้นความสนใจให้มีการศึกษารองนี้ยิ่งขึ้น กว้างขวาง จริงจัง มีระเบียบแบบแผน และน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใหญ่หลวงทางวิชาการแล้ว ยังอาจช่วยให้อัจเจกบุคคลทั่วไป หันมาสนใจที่จะพิจารณาหาคำตอบให้ตนเองว่ามีความต้องการเลือกแต่งงานกับบุคคลแบบชนิดใด และเมื่อแต่งงานกับบุคคลที่ให้ความพอใจและถูกใจหรือ

ทรงข้าม แล้วจะมีผลต่อชีวิตอยู่อย่างไรบ้าง คำตอบที่ได้นี้ จะเป็นทางหนึ่งที่ทำให้ปัจเจกบุคคลเข้าใจถึงความต้องการของตนเอง และมีโอกาสเตรียมตัวเตรียมใจพร้อมที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่สืบเนื่องมาจากการเลือกคู่ครองได้ไม่เหมาะสมกับตน หากทำได้เช่นนั้นโอกาสที่ชีวิตครอบครัวจะประสบผลสำเร็จจะมีมากขึ้น เป็นผลให้สังคมพลอยสงบสุขและเป็นึกแผ่นมั่นคงด้วย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ข้าราชการที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย หมายถึงข้าราชการประจำที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันซึ่งมีฐานะเป็นมหาวิทยาลัย มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ทั้งนี้ไม่รวมผู้ที่พื้นความรู้ปริญญาตรี ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาที่ไม่ได้มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัย

ลักษณะหรือคุณสมบัติทางสังคมเหมือนหรือใกล้เคียงกัน ในที่นี้จะพิจารณาในแง่ของอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ความใกล้ชิดทางที่อยู่อาศัย สถานภาพสมรส และจำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา หากกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติใดดังกล่าวข้างต้น ที่สามารถจัดเข้าอยู่ในกลุ่มเดียวกับคุณสมบัติในเรื่องเดียวกันของคุณสมรสได้ ก็ถือว่าทั้งคู่มีคุณสมบัติเหมือนหรือใกล้เคียงกัน โดยไม่จำเป็นว่าคุณสมบัตินั้น ๆ ต้องเหมือนกันจนไม่มีข้อแตกต่างให้เห็นเลย

อนึ่ง ปัจจัยเกี่ยวกับ ชาคติพันธุ์ สัญชาติ และศาสนา มิได้รวมอยู่ในการวิจัยครั้งนี้ เพราะ กลุ่มตัวอย่างและคู่สมรสมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องเหล่านี้มาก จนไม่เกิดประโยชน์ที่จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบ

การเลือกคู่ครองที่เป็นไปตามค่านิยมของสังคม หมายถึง การเลือกคู่ครองที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ ทางสังคมใกล้เคียงหรือเหมือนกับตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขอบเขตของปัจจัยที่จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นสถานภาพทางชั้นสังคมที่สังกัด เช่น การศึกษา รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แบบแผนการดำเนินชีวิต เกียรติยศชื่อเสียง ความมั่งหน้าถือตา อาชีพ เป็นต้น ซึ่งการเลือกแต่งงานภายในชนชั้นเกี่ยวกับนี้ เป็นสิ่งที่สังคมสนับสนุนและยอมรับมากกว่าการแต่งงานนอกกลุ่มชั้นสังคมเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมจะให้ความคาดหวังเป็นพิเศษ ในกลุ่มเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และกลุ่มชนชั้นสูงหรือชั้นกลาง มากกว่าชนชั้นต่ำ